

CARTES DE PROP

El triomf de la imatge

Enric Sòria

En el pròleg del seu *Art i societat a la València medieval*—molt pulcrament editat per Afers— l'historiador Juan Vicente García Mansilla observa que el "segle d'or de les arts i de les lletres valencianes" ha provocat molta literatura admirativa, però no tants estudis rigorosos, almenys pel que fa a l'art, perquè bona part de les pàgines que s'hi han dedicat, ho han fet "completament d'esquena a la realitat històrica que va generar aquelles obres", i adverteix també que si les anàlisis formals són, sens dubte, necessàries —al capdavant, parlem d'obres d'art—, el paper de l'historiador que les estudia ha de ser també un altre: explicar-les "en el context social i cultural que les va crear, que les va omplir de contingut i els va assignar una funció". Com ja sabia Aby Warburg, a començament del segle XX, la comprensió de l'obra d'art no es pot tancar en ella mateixa, sinó que requereix una anàlisi integradora on participen els mètodes de la història econòmica, social, política i cultural.

Aquest comentari pot semblar una mica desplaçat en un camp d'estudi com el de l'art gòtic valencià, en què la troca de les escoles i les atribucions dista molt d'estar desembolicada encara avui i en què l'esforç de mirar les obres amb més deteniment ha donat bons fruits en els últims anys, però en el fons és del tot raonable i, a més, convenient. Les obres d'art són també documents, creacions d'una gent en un lloc i un moment específics, i ens diuen alguna cosa, o moltes, de la societat que les va produir i que va servir-se'n.

Una anàlisi integradora, amb tot, demana una pila de coneixements i d'habilitats, i només pot ser de veres il·luminadora si està feta amb talent. Respecte a això, podem estar d'enhonorabona, perquè el de García Mansilla és un llibre ple de riquesa, minucios en el detall i

molt capaç de perfilar suggestives visions generals sobre una gran varietat de temes. En acabar-lo, el lector té la impressió que comprén molt millor de què s'està parlant, i de quan. Ací, una meticulosa investigació en els arxius permet traçar panorames d'indubtable vitalitat. Observem, per exemple, el

un signe evident de distinció, és a dir, de poder, i el patriciat urbà no reparava en les despeses.

Des del segle XIII, la societat europea va viure una autèntica eclosió de l'art plàstic, a una escala inaudita. Entre altres, Jack Goody ha sostingut amb insistència que, al contrari que el xinès, en això més avançat, l'art

grans retaules que ornien les capelles mortuòries familiars i que són l'orgull del llinatge, o les icones de la Mare de Déu o els tríptics per a les capelles domèstiques que auspiciava l'aparició d'una nova espiritualitat, més personal, que manifesta també en aquesta esfera un individualisme creixent.

L'altra part —que s'ha conservat menys— és decididament profana: escuts heràldics, taulells, robes, relleus decoratius, tapissos amb escenes cavalleresques o mitològiques, cortines amb estampes amoroses, tot el que poguera ajudar a "convertir l'interior domèstic en un ambient confortable i amé". És l'ambient en què pogué tindre

Retaule dels Martí de Torres, de Gonçal Peris Sarrià (1437-1440).

Des del segle XIII, la societat europea va viure una autèntica eclosió de l'art plàstic

És l'inici de l'imperi de la imatge en la nostra vida quotidiana

lloc la tertúlia amable i ovidiana del Parlament en la casa de Berenguer Mercader, de Roís de Corella. I això passava en les cases dels nobles, però també en les dels mercaders, els artesans i, en més modesta escala, en les dels llauradors i tot. És un fenomen molt més vast i profund que el Renaixement (que en forma part) i va començar abans. És l'inici de l'imperi de la imatge en la nostra vida quotidiana. València va participar amb entusiasme en aquesta transformació, i un grapat de taules i una pila de papers ens en donen la prova. Hem d'agrair al professor García Marsilla que el seu llibre, compost com un retaule, ens permetia tornar-ho a imaginar.

paper cosmopolita i innovador de la monarquia en els gustos estètics, o com funcionava el negoci de l'art: el preu dels pigments i els materials, la cotització dels artistes, la valoració, de mica en mica ascendent, de l'estil dels pintors més ben dotats, les disputes a l'hora d'aconseguir els millors mestres. El regne de València conformava una societat rigidament estamental, però on el canvi era possible i, per tant, la competència, prou feroç. Una capella familiar més vistosa o una casa més rica eren

europeu va ser exclusivament religiós —tant per la temàtica com per la clientela— fins al Renaixement. No és del tot cert. Ja els senyors carolingis condescendien a la mitologia, i de tant en tant, alguna troballa, com els murals del carrer de Montcada a Barcelona, ens deixen atàllar com devia ser la decoració de les estances laiques medievals. Però, a partir del segle XIII avançat, el consum d'art plàstic per part dels laics pren unes dimensions sense parió. Una part d'aquest art és religiós: els

Doro Balaguer i la seua obra. / JESÚS CÍSCAR

ESPURNES

Doro

Martí Domínguez

Després de la roda de premsa que Doro Balaguer ha fet en la Fundació Chirivella-Soriano amb motiu de la seua exposició, m'explica en un apart, davant de la mirada atenta de Francesc Pérez Moragón: "L'altre dia una jove periodista em va entrevistar per telèfon. La primera pregunta fou si podia descriure-li la meua obra. Vaig dubtar, i per fi li vaig dir que no. La periodista, estranyada, va insistir: 'Però vosté sí que sap què vol dir amb les seues pintures?'. Vaig tornar a vacil·lar, a dubtar, i finalment vaig concloure: no, no ho sé. És la pura veritat: jo no busque res, no vull dir res, fuig de tota figuració, de tota figuració abstracta, s'entén. Tan sols m'interessa el contacte amb la pintura. Un color em du a un altre, un traç prefigura un altre traç. Em guie per l'instint, sense saber cap on vaig, ni si vull dir alguna cosa. Arriba un punt en què em canso i envie el quadre a fer la mà, i en comence un altre. Podria seguir quasi indefinidament, però el que impera és el cansament. Jo, a la dècada dels cinquanta i dels seixanta, vaig pintar molt, ja saps que vaig formar part del grup Parpalló, vaig estar-me un temps a París... Vaig tornar a València, vaig exposar i un bon dia vaig deixar de pintar. Em vaig cansar i ho vaig deixar córrer. Quan em pregunten per què vaig abandonar l'art, l'única raó de pes és el cansament. N'estava tip. Alguns ho lamenten, i potser tenen raó. Però les coses són així, i no cal pegar-li més voltes. Però al principi de la meua jubilació, després de quaranta anys sense agafar un pinzell, i és tal com t'ho dic, vaig fer una prova. Vaig agafar el pinzell i vaig provar, a veure com anava. I mira, vaig tornar a pintar, i vaig tornar al punt en què ho havia deixat. En aquesta exposició això es veu molt bé, un quadre del 1959 pot estar al costat d'un del 2009 i semblen haver estat fets l'un rere l'altre. A la gent això els sorprén, els intriga, m'ho pregunten sense parar. Pel que sembla, alguns esperaven que pintara d'una manera molt diferent, que allò fet als anys cinquanta haguera evolucionat a no se sap quins artificis en aquest inici del segle XXI. En canvi, jo ho trobe molt natural. El que buscava fa quaranta anys ho continue buscant avui, amb els meus vuitanta anys. I això tan sols ho podia fer recuperant el fil del que estava pintant quan ho vaig deixar". Mire les seues obres, i és així, la continuïtat és sorprenent, i això s'evidencia encara més en el catàleg, on les obres més antigues s'entremesclen intel·ligentment amb les més recents. Han passat quaranta anys, però Doro Balaguer ha conservat de manera molt sorprenent tota la seua energia pictòrica. Potser perquè un pintor de raça sempre ho és. Em mira i es lamenta: "Jo volia viure una jubilació tranquil·la, però les coses són així". La seua mirada és franca i m'ho crec: és un home de paraula.

Recomanem...

NOVEL·LA
per XAVIER ALIAGA

TABARCA

Juli Capilla
Tabarca Llibres
València, 2011
139 pàgines

Juli Capilla escull com a fil conductor de la seua primera incursió en la narrativa juvenil un fet històric puc conegut del segle XVIII, el rescat de centenars de genovesos a Tunísia i el seu assentament a les nostres terres, a l'illa de Tabarca. Però la intenció de l'autor no és fer un fresc històric, sinó bastir una novel·la d'aventures en la millor tradició de les històries de vaixells i pirates amb un jove com a protagonista. Combats, troballes, coneixences i amors amb aroma de Mediterrània.

DISCOS
per X. A.

INCERTESA

Neuròtics
Mésdemil
Benaguasil, 2001

Després d'un àlbum cridaner com *Somnis del mil·lenni* (2009), en el seu nou treball *Neuròtics* refinen la proposta, amalgamen de manera més compacta i personal les seues influències (*stoner rock*, metall melòdic, *grunge*...), aporten millors textos (encara hi ha marge de millora, amb tot) i acosten les seues prestacions a les grans bandes de l'escena *hard rock* valenciana, *Inòpia* i *El Corredor Polonès*, amb cançons tan polides com ara *Sol*, *Herois de la temeritat* o *Incertesa*. Un pas avant.

INFANTIL
per ADOLF BELTRAN

L'OSTRA S'AVO-

RREIX
Ana-Luisa Ramírez i
Artur Heras
Diàlogo. València, 2011.

Hi ha productes culturals fruit de conjuncions afortunades. Aquest llibre n'és un cas. L'autora, Ana-Luisa Ramírez, hi publica uns poemes fantàstics sobre la mar i els seus habitants que ens fan preguntar-nos com poden avorrir-se les ostres. La col·lecció és dirigida per Miguel Calatayud i la traducció al català ha estat obra de Marc Granell. Per si això no fóra prou, el pintor Artur Heras hi desplega tota la seua capacitat lúdica i creativa en les il·lustracions. Una delícia.